

NAGY MARIANN VERONIKA*

Az Európai Unió jövője. Pozsonytól Rómáig

Bevezetés

Az Európai Unió Tanácsának soros elnökségét a tagállamok előre meghatározott hármas csoportokban, 18 hónapon keresztül látják el. A féléves időszak során minden szinten – kivéve a Külügyek Tanácsa formáció – a soros elnökség vezeti az üléseket, lehetővé téve ezzel az EU munkájának folytonosságát. A hármas elnökség intézményéről a 2009-ben életbe lépett Lisszaboni Szerződés rendelkezett először. A Szerződés szerint a csoport az egyenjogúságon alapuló rotációs rendszer, amelynek felállításánál figyelembe kell venni az adott országok közti különbözőséget és az EU-n belüli földrajzi egyensúlyt.¹ A trió 18 hónapra fogalmaz meg célokat, illetve közös programokat készítenek elő, amelyhez kapcsolódónak mindhárom tagállam elkészíti részletes tervét. A jelenlegi hármas elnökség intézményét Hollandia, Szlovákia és Málta elnöksége alkotja. A három tagállam – különösen a szlovák és máltai félév során – olyan időszakban egyengeti az Unió mindennapjait, amelyre árnyékként vetül az eddig, precedens nélküli, az Egyesült Királyság Európai Unióból való kilépési szándéka. Az Egyesült Királyság ugyanis 2016. június 23-án népszavazás útján döntött arról, hogy negyvenhárom évnyi tagság után, a továbbiakban nem kíván részese lenni az EU-nak. A lakosság 51,9%-a szavazott amellet, hogy a szigetország kilépjen, amely döntés mögött egyszerre bújkik meg a bevándorlók megfékezése vagy a Brüsszeltől való önrendelkezési joguk visszaszerzési iránti igény, de a kilépéspártiak győzelmét magyarázzák azzal is, hogy a legnagyobb arányban a 50 év felettiek szavaztak, akik feltehetőleg nem azonosultak eléggé az EU adta lehetőségekkel és előnyökkel.² A számos indok mellett biztosra vehetjük ugyanakkor azt is, hogy a népszavazás eredménye brit belpolitikai csatározásokra is visszavezethető, amelynek ténye még most is megfigyelhető a szigetországban. A kilépés nem csak az Európai Uniót bolygatta meg, hanem felszínre hívta az Egyesült Királyság országai között megbúvó konfliktusokat is. (Nicola Sturgeon skót miniszterelnök például Skócia függetlenedéséről szóló népszavazással fenyegetőzik.)

* PhD hallgató, Szegedi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola.

¹ Az Európai Unió Működéséről szóló Szerződés (továbbiakban: EUMSz). Nyilatkozat a Tanács elnökségének gyakorlásáról szóló európai tanácsi határozatra vonatkozóan az Európai Unióról szóló szerződés 16. cikkének (9) bekezdéséről, 1. cikk (1) bek.

² Analysis of the EU Referendum results 2016. <http://researchbriefings.parliament.uk/ResearchBriefing/Summary/CBP-7639> (2017. 03. 19.)

Az Egyesült Királyság kilépési szándéka nem csak újfajta tárgyalási eljárások – nevezetesen a kilépési – gyakorlatát lépteti az integráció történetében először életbe, hanem az Unió „megmentésére” és minden tagállam számára elfogadható jövőkép kialakítására vonatkozó reformfolyamatot is. A tagállamok, tagállamok egy csoportja, vezető európai politikusok, uniós intézmények osztják meg gondolataikat, amelyek közül néhányat, a teljesség igénye nélkül az alábbiakban kívánok bemutatni, a hasonló és eltérő gondolatmeneteket összegezve kívánok reflektálni arra, mennyiben reális elképzelés az integrációt a továbbiakban is egy mederben tartani, miként jelölhető ki a 27 tagállam számára közös célok és hogyan maradhat az Európai Unió egy stabil, versenyképes és legfőképp a nemzetközi politika meghatározó szereplője.

A kilépési eljárás menete

Egy uniós tagállam kilépési szándéka eddig példa nélküli és meglehetősen homályosan szabályozott terület. A szerződések közül a Lisszaboni Szerződés rendelkezett róla először: az 50. cikk szerint a saját alkotmányos követelményeivel összhangban a tagállamok bármelyike úgy határozhat, hogy kilép az Unióból. A tagállam a szándékáról köteles az Európai Tanácsot értesíteni: az európai tanácsi iránymutatások alapján az EU tárgyalásokat folytat, valamint megállapodásra jut a kilépni szándékozó országgal. A megállapodás részleteiben szabályozza a kilépés feltételeit, különös tekintettel az EU és az ország közötti jövőbeli kapcsolatok milyenségére is. A megállapodást az Unió nevében a Tanács minősített többséggel köti meg, az Európai Parlament jóváhagyásával. A bejelentés dátumától számítva két év elteltével a kilépni szándékozó tagállamra a Szerződések rendelkezései már nem alkalmazhatók, amennyiben az Európai Tanács másként nem rendelkezik; a határidő esetleges meghosszabbításáról egyhangúlag szavaz.³ Az Európai Unió működéséről szóló szerződés 218. cikke rendelkezik arról, hogy az EU-nak harmadik országgal kötendő nemzetközi megállapodásokat milyen eljárás mentén lehet megkötni. Ennek értelmében az Unió és az Egyesült Királyság közötti jövőbeni kapcsolatok meghatározására vonatkozó majdani tárgyalások megkezdéséhez a Tanács ad felhatalmazást, elfogadja a tárgyalási irányelveket valamint felhatalmazást ad az aláírásra és megköti a szerződést. Az Európai Bizottság ajánlásokat nyújt be a Tanácsnak, a tárgyalások megkezdéséről határozatot fogad el, amelyben a Tanács megjelöli az Unió képviselőjében eljáró főtárgyaló személyét.⁴ A Szerződés tehát a fentiek szerint rendelkezik a kilépés menetéről és az EU és az Egyesült Királyság közötti várhatóan a kilépést követően létrejövő jövőbeli szerződéses kapcsolatról. Az írott szabály gyakorlati alkalmazására ugyanakkor az integráció közel 60 éves története során ezidáig nem került sor. Egészen (várhatóan) 2017. március végéig.

Integrációs szakítások

Tagállam még nem, de a tagállamokhoz tartozó területek elhagyták már az európai integrációt. Algéria gyarmatosítók elleni szervezkedése már az első világháborút követően elkezdődött, végül 1962-ben, az ország függetlenségét elismerő évi egyezményvel zárult. Az Európai Unió elődjeként ismert Európai Gazdasági Közösséget (EGK) az alapító hatok, Német Szövetségi Köztársaság, Olaszország, Belgium, Hollandia, Luxemburg és Franciaország hozták létre, 1957-ben. Az EGK-t létrehozó Róma Szerződések alapján Algériára,

³ EUMSz, 50. cikk.

⁴ EUMSz, 218. cikk (1)-(3) bek.

mint a Francia Köztársaság tengerentúli megyéjére a szerződés (i) áruk szabad mozgására, (ii) mezőgazdaságra,⁵ (iii) szolgáltatások liberalizációjára, (iv) versenyszabályokra, (v) meghatározott védintézkedésekre, valamint (vi) intézményekre vonatkozó általános és különös rendelkezéseit a szerződés hatálybalépésétől alkalmazták.⁶ Az észak-afrikai ország Franciaországtól való függetlenedésével ugyanakkor megszűnt a gazdasági közösségi tagsága is. Érdemes belegondolni abba, amennyiben Algéria 1962-ben nem függetlenedik és megőrzi EGK tagságát, miként változtatna az Európai Unió és intézményeinek összetételén: a mai EU lakosság száma közel negyvenmillió⁷ fővel emelkedne és alapjaiban változtatná meg a tanácsi szavazatsúlyokat, képviselőket delegálna az Európai Parlamentbe, arról pedig nem is beszélve, hogy a több mint kétmillió km² területen elterülő észak-afrikai ország lenne az első muzulmán többségű uniós tagállam. Az első bővítésére 1973-ban került sor, amikor is Egyesült Királyság, Írország és Dánia is felvételt nyertek, ezáltal Grönland, mint dán fennhatóság a Közösség részévé vált. Grönland 1973 és 1984 között volt az Európai Gazdasági Közösség tagja, mindaddig, amíg népszavazás útján döntött arról, hogy a tagságát a továbbiakban nem tartja fent. 1982. február 23-i népszavazás alkalmával a grönlandi lakosság 52%-a szavazott a EGK-ból való kilépés mellett.⁸ A kilépése ellenére az uniós jog alanya maradt bizonyos területeken, hiszen az Európai Unió tengerentúli országok és területek (TOT) közötti társulási együttműködés keretében továbbra is kapcsolatokat tart fenn az EU-val. A TOT társulás célja az országok és területek gazdasági és társadalmi fejlődésének előmozdítása, valamint közöttük és az Unió egésze között szoros gazdasági kapcsolatok létrehozása.⁹ Grönland és az Európai Unió az ún. „Grönland Szerződésben” rendezte viszonyát, amely 1985. január 1-jén lépett hatályba.¹⁰ A jelenleg biztonsági kihívásokkal is szembenéző európai integráció Grönland távozásával geopolitikai képességeiből veszített a sziget földrajzi elhelyezkedéséből kifolyólag. Saint-Barthélemy 2007. február 22-én, mint önálló francia tengerentúli terület jött létre, korábban Guadeloupe francia tengerentúli megye része volt. A kiválást követően Franciaország tengerentúli közösségévé, egyúttal az Európai Unió legkülsőbb régiói részévé vált. A terület képviselőinek kérésére TOT jogállást kapott 2012-ben, amelyet leginkább gazdasági megfontolások motiváltak.¹¹

A fentebb bemutatott példákon túl érdemes szót ejteni azokról az országokról is, amelyek különleges kapcsolatot ápolnak az EU-val, korábban esetleg megkísérelték az integrációhoz való csatlakozást is. Izland, 2009 júniusában uniós tagságért folyamodott, annak reményében, hogy a 2008-as gazdasági világválságból az Unió tagjaként könnyebben kikerül majd. A Tanács 2010. június 17-én elfogadta Izland kérvényét, azt követő év nyarán pedig megkezdődtek a tárgyalások. 2013 áprilisában, az izlandi parlamenti választásokon a Függetlenség Párt és a Progresszív Párt koalíciója jutott hatalomra, amelynek egyik korai intézkedése volt leállítani a tárgyalásokat. 2015 márciusában az Európai Unió Tanácsnak címzett levelében a koalíció kijelentette, hogy Izland nem tekinthető tagjelölt országnak. Ezt követően mind a Tanács, mind az Európai Bizottság is gyakorlati módosításokat eszközöltek,

⁵ Kivételt képeznek a Római Szerződések 40. cikk (2) bekezdésében foglaltak.

⁶ Római Szerződések, 277. cikk (2) bek.

⁷ A Világbank adatai alapján 2015-ben a lakosság számára 39,7 millió fő. <http://data.worldbank.org/country/algeria?view=chart> (2017. 03. 19.)

⁸ Status of Greenland. Commission opinion. <http://aei.pitt.edu/5173/1/5173.pdf> (2017. 03. 05.) 6.

⁹ EUMSZ 198. cikk.

¹⁰ Treaty amending, with regard to Greenland, the Treaties establishing the European Communities Art.6. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/en/TXT/PDF/?uri=OJ:L:1985:029:FULL&from=en> (2017. 03. 19.)

¹¹ http://ec.europa.eu/europeaid/countries/saint-barthelemy_en (2017. 03. 08.)

annak ellenére, hogy a kormány mindeközéig hivatalosan nem vonta vissza a kérelmét.¹² Az Európai Unió előszobájának tartott EGT tagság elutasításáról döntött Svájc, 1992-ben. A svájci felsőház, az Államok Tanácsa 2016 júniusában döntött a hivatalos csatlakozási kérelem visszavonásáról, amelyről végül 2016. július 27-i levelében tájékoztatta az EU-t.¹³ Svájc ugyanakkor, mint EFTA tag az Unió belső piacához hozzáfér. Norvégiában az 1962-ben bejelentett európai integrációhoz való csatlakozási kérelmet az 1972-ben tartott norvég népszavazás buktatta meg. Főként a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok erősítése érdekében ugyanakkor 1994-ben csatlakozott az Európai Gazdasági Térséghez, valamint 2001 óta tagja a schengeni megállapodásnak.¹⁴

A brit kilépés számokban

Az Egyesült Királyság kilépése ugyanakkor sokkal összetettebb, hiszen a távozásával az Európai Unió gazdasági, kereskedelmi és védelmi potenciáljából is veszít, és ugyanez vonatkozik a szigetorszagra is. Egyre valószínűsíthető, hogy a szigetország és az EU közötti tárgyalások lezárására vonatkozó időkeret betartása nem reális elképzelés. Az Európai Parlament szakbizottságai számszerűsítették, milyen széleskörű és komplex tárgyalások veszik majd kezdetét a brit notifikációt követően, amelyet a teljesség igénye nélkül az alábbiakban kívánok bemutatni. Mindösszesen 20.833 európai uniós jogszabályt és szabályt kell átvizsgálni, 500 munkanapon belül, a bejelentését követő 2 éven belül. Ennek értelmében naponta 40 jogi kérdésben kellene megállapodásra jutni, legnagyobb arányban a külkapcsolatokat, mezőgazdasági és környezetvédelmi, fogyasztóvédelmi és egészségügyi területeket illetően. A Lisszaboni Szerződés 12 alkalommal nevezi meg az Egyesült Királyságot, amelyek főként a szigetország uniós jog alóli mentességekre vonatkoznak. Ennek okán a szerződést, minimum szövegezésében változtatni kell, ugyanakkor nem kizárt, hogy annak tartalmára vonatkozóan is lesznek módosítások. A szigetországot 2019-et követően még legalább 5 évig Brüsszel látóterében marad, ugyanis az Unió által támogatott projektek pénzügyi szempontból történő utólagos értékelése 2024-ben zárul le. A tagállam távozásával továbbá 10 milliárd eurós hiány keletkezik az Unió külkapcsolati programokra költött büdzsájén is, így csökken majd az EU harmadik országok számára nyújtott segélyének mértéke. Magyarra fordítva mindez annyit tesz, hogy a többi tagállam hárul az Egyesült Királyság kiesésével járó, harmadik országoknak migrációs válságkezelésére fordított összegének pótlása is. Az európai intézményrendszer működésére is kihatással lesz a Brexit. 73 brit európai parlamenti képviselő széke marad üresen a szigetország távozásával. Egyelőre nem tisztázott, hogy ennyivel csökken-e majd a parlamenti képviselők száma vagy a helyeket újraosztják a 27 tagállam között. Amennyiben kiosztásra került, úgy Magyarország nem veszítene képviselői helyet, esetlegesen kettő további képviselői helyet is kaphatna. 3.800 főre – ebből 1800 uniós tisztviselő és további 2000 fő – tehető azoknak a brit állampolgároknak a száma, akik jogosultak az uniós nyugdíjra, amelynek becslést összege az Európai Bizottság szerint 7 milli-

¹² Az Európai Gazdasági Térség (EGT), Svájc és az Északi Régió. http://www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/hu/FTU_6.5.3.pdf (2017. 03. 08.)

¹³ A Tanács következtetései az Európai Unió és a Svájci Államszövetség közötti kapcsolatokról. <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2017/02/28-conclusions-eu-swiss-confederation/> (2017. 03. 08.)

¹⁴ A schengeni térségét fokozatosan bővítették ki az uniós tagállamok mellett harmadik országokra is. Ennek feltétele egy olyan megállapodás, amely kimondja az Unió és az adott harmadik országok közötti személyek szabad mozgását. Norvégia és Liechtenstein esetében az Európai Gazdasági Közösségről szóló megállapodás, Svájc esetében pedig a személyek szabad mozgásáról szóló megállapodás biztosítja a schengeni vívmányokhoz való társulást. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/?uri=URISERV%3Al33020> (2017. 03. 09.)

árd euro.¹⁵ A legnagyobb számot pedig az Egyesült Királyságban munkát vállaló és tanuló uniós polgárok jelentik. Eltérő források és adatok vannak arra nézve, pontosan hány uniós polgár tartózkodik a szigetországban, amelynek az oka leginkább a brit nyilvántartási rendszer (hiánya). A nagyságrendileg 3 millió uniós polgár helyzetének tisztázása nem csak a tagállamok, hanem a brit kormány is a kiemelt jelentőségű kérdések között kezeli. A brit kormány február 2-án tette közzé azt a fehér könyvet, amelyben felvázolja az EU-ból való kilépéséről, illetve az Unióval a jövőben kialakítani kívánt kapcsolatról szóló elképzeléseit is. A dokumentum megerősíti a kormány azon szándékát, hogy az uniós polgárok helyzetének tisztázását a kilépési tárgyalások kezdetén rendezni szeretnék.¹⁶

Az Európai Unió jövője

Egybehangzó vélemények mutatkoznak arról, hogy a brit népszavazás eredménye az egyik tünete az Európai Uniót sújtó, 2008-ban kezdődő válságsorozatnak, amelynek kezdeti gazdasági jellege a későbbiekben biztonsági, majd migrációs formát öltött, ami a Brexit hatására integrációs és bizalmi válsággá fokozódott. A népszavazás ugyanakkor olyan mélyen érintette a tagállamokat, hogy reformfolyamatot indítottak az Európai Unió működésének fenntartása és megújítása érdekében. A reformfolyamat felszínre hívott számos olyan kérdést is, szabályozási területet, amelyek mentén megosztottak az országok vezetőinek véleménye. Az eltérő (szak)politikai álláspontok ellenére ugyanakkor megfigyelhető annak a jelensége is, hogy a múltban és vesztesége(ke)n való merengés helyett, a tagállamok konstruktív, közös célt megfogalmazó gondolkodásmódja: Európát erősebbé, ellenállóbbá és versenyképesebbé tenni.

Pozsonyi menetrend

Szlovákia meglehetősen kritikus időszakban vette át az Európai Tanács elnökségét, amelyre a pozsonyi informális európai tanácsülésen az állam- és kormányfők nyilatkozatban is reflektáltak. Az informális találkozón a vezetők összegezték az Európai Unió akkori állapotát valamint megegyeztek a Római Szerződés aláírásának 60. évfordulója alkalmából rendezett római konferenciáig vezető közös menetrendben is. A nyilatkozat bevezetőjében a múlton, illetve az Egyesült Királyság távozási szándékán való merengés helyett, a tagállamok inkább a jövőbe tekintenek, vonzó uniós jövőkép kialakítására törekszenek. Az uniós főbb prioritások áttekintése érdekében egyfajta munkaprogramot, a Pozsonyi Menetrendet állított fel az Európai Tanács elnöke, a Tanács elnöksége és az Európai Bizottság közösen. A pozsonyi ütemterv általános célkitűzése a 27 tagállam sikere, valamint az uniós polgárok bizonytalanság- és bizalmatlanság érzetének helyreállítása. A kihívások kezelésében az országoknak együtt kell működniük, és világosan kell azt is kommunikálniuk, mely feladatok tartoznak uniós és mely tagállami hatáskörbe, annak érdekében, hogy a vállalt kötelezettségeket teljesíteni tudják. A pozsonyi nyilatkozat egyik legfontosabb szakasza a migrációról, valamint a külső határok védelméről is említést tesz. A célkitűzések – úgy, mint a külső határok teljes ellenőrzése, a schengeni rendszer helyreállítása, a migrációs politikával kapcsola-

¹⁵ 13 things you didn't know about Brexit. <http://www.politico.eu/article/brexit-negotiation-issues-worrying-the-european-parliament/> (2017. 03. 17.)

¹⁶ The United Kingdom's exit from, and new partnership with, the European Union. <https://www.gov.uk/government/publications/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union-white-paper/the-united-kingdoms-exit-from-and-new-partnership-with-the-european-union--2#securing-rights-for-eu-nationals-in-the-uk-and-uk-nationals-in-the-eu> (2017. 03. 18.)

tos, felelősségre és szolidaritásra épülő, konszenzusos együttműködés – mellett, konkrét intézkedéseket is megfogalmaztak. Ennek értelmében végre kell hajtani az EU-Törökország nyilatkozatot, illetve a nyugat-balkáni országoknak továbbra is támogatást kell nyújtani. A konkrét célkitűzés között említik, hogy migrációs egyezségeket kell kötni harmadik országgal, annak érdekében, hogy csökkenjen az illegális bevándorlás is. A belső biztonság és terrorizmus elleni harcot is célkitűzésként fogalmazta meg a Pozsonyi Nyilatkozat, amelynek megvalósítása érdekében fokozni kell az együttműködést és az információcserét a tagállami hatóságok között. A belső biztonság mellett, a külső dimenzióra is cselekvési tervet fogalmazott meg a dokumentum, egészen pontosan utal arra, hogy erre vonatkozóan a 2016. decemberi Európai Tanács fogad el konkrét végrehajtási tervet. Az ígéretes gazdasági jövőkép érdekében menetrendet állítottak fel, mely eredményeket kell elérni, illetve intézkedéseket foganatosítani az Európai Tanács soron következő üléseire. A Pozsonyi Nyilatkozat zárófejezete a további lépéseket összegezi, a folyamat kezdő lépésének magát a nyilatkozatot tekintti. Ennek alapján a soron következő tanácsüléseken a nyilatkozat mindvégig hivatkozási alap marad. A folyamat része a február 3-i valettai EU-csúcs, lezárásának pedig a Római Szerződések 60. évfordulója alkalmából összegyűlő állam- és kormányfői csúcsot tekintik, amelyen egyúttal iránymutatásokat fogalmaznak meg a közös jövőre nézve.¹⁷

Máltai informális csúcs

Az Európai Tanács elnökének levele

A máltai csúcsra való felkészülés jegyében Donald Tusk az Európai Tanács elnöke a 27 tagállam állam- és kormányfőinek címzett levelet, hogy megossza velük az Európai Unió jövőjével kapcsolatos gondolatait. Tusk szerint az Unió jelenleg három veszélyes kihívással néz szembe; elsőként említi az Európa körül kialakult új geopolitikai helyzetet. Véleménye szerint az egyre erősebben fellépő Kína, Oroszország Ukrajnával és szomszédjaival szembeni agressziója, a közel-keleti és afrikai háborúk - amelyben a radikális iszlám főszerepet játszik - valamint az új amerikai adminisztráció kiszámíthatatlanná teszik az integráció jövőjét. A többpólusú világban egyre többen lesznek Európa-ellenesek. A másik kockázati tényezőnek az EU-n belül egyre erősödő euroscepticizmust véli, abbéli aggodalmának ad hangot, amely szerint felerősödtek az EU-ellenes, nacionalista érzelmek, a nemzeti egoizmus az integráció vonzó alternatívájaként kezd megjelenni. Tusk szerint a harmadik kockázatot az Európa-párti elit állapota jelenti, a politikai integrációba vetett hitük meggyengült, egyre inkább felszínre kerül a liberális demokrácia alapértékeinek a megkérdőjelezése. Az európaiaknak politikai szolidaritást kell mutatniuk a feszültségekkel terhes világban, az integráció fenntarthatósága is ezen múlik, amely hitvallást a római konferencián szükséges megújítani. Az elnök szerint az Uniónak megvan az a demográfiai és gazdasági potenciálja, amely révén egyenrangú partnerként léphet fel a globális hatalmakkal szemben. Az egység megőrzése a 27 tagállam együttes feladata, ki kell állniuk az egységes Európa méltóságáért, büszkének kell lenniük az eddig elért vívmányokra. Az Európai Unió jövőjével foglalkozni kell, ugyanakkor nem lehet elfelejteni Európát 60 éve egységesítő okokat sem; Rómában ismét, határozottan ki kell mondani két alapvető igazságot: egyrészt azt, hogy Európa azért választotta az egységet, hogy elkerülje az újabb történelmi katasztrófát; másrészt pedig azt, hogy az európai egység kora egyben a kontinens sokszázados történelmének legjobb idő-

¹⁷ A pozsonyi nyilatkozat és ütemterv. <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2016/09/16-bratislava-declaration-and-roadmap/> (2017. 03. 15.)

szaka is. Az EU szétesése csakis a nagyhatalmaktól való tényszerű függéshez vezethet. Hátározott és látványos intézkedésre van szükség, annak érdekében, hogy az integráció a következő szintre lépjen. Az európai polgárok biztonságérzetének visszaállítása, szociális és gazdasági jólét, terrorizmus elleni fokozottabb együttműködés, az uniós külpolitika megerősítése, a növekedés és foglalkoztatottság előmozdítása, a technológiai fejlődés azok, amelyekre most szükség van. Az Amerikai Egyesült Államok megváltozott kereskedelmi stratégiáját az Unió előnyére kell fordítani, az EU kereskedelmi nagyhatalomi pozícióját nem szabad veszni hagyni. Az Európai Uniónak ki kell állnia a jogállamiságon alapuló nemzetközi rend mellett, a transzatlanti rendet pedig meg kell védeni, anélkül nem lenne többé rend és béke. Donald Tusk az uniós jelmonddal, amely szerint együtt győzhetünk, megosztva elbukunk, zárta a sorait.¹⁸ A 2017. február 3-i informális állam- és kormányfői csúcs második felén folytattak megbeszélést a 60. évfordulóra való felkészülés témakörében. Donald Tusk felszólalásában – a levelében megfogalmazottakhoz hasonlóan – újra rávilágított arra a gondolatmenetére, amely szerint az uniós egység révén van lehetőség a további fejlődési irány kijelölésére, a nemzetközi fejlemények rávilágítanak arra, milyen nagy szükség van most az erős Európai Unióra.¹⁹

A római csúcstra való felkészülés

A 2017. február 3-i máltai informális Európai Tanács ülésén elhangzottak, valamint egyes tagállamok által megfogalmazottak alapján, Donald Tusk, az Európai Unió Tanácsának elnöke, Paolo Gentiloni olasz miniszterelnök, mint a római csúcs házigazdája, valamint Jean-Claude Juncker az Európai Bizottság elnöke a március 25-i, a Római Szerződés aláírásának 60. évfordulója alkalmából szervezett római konferenciára való felkészülés jegyében közös munkaanyagot dolgoztak ki. A munkaanyagot az Európai Tanács március 10-i ülésén bocsájtották az kormányfők véleményezésére. A dokumentum a Rómában elfogadni kívánt deklaráció – amelyet az Egyesült Királyság részvétele nélkül, az EU 27-ek fogadnak majd el – alapjait kívánja szolgálni, három fontos részt különít el egymástól: (i) az eddig elért uniós vívmányok, (ii) az EU új kihívásai és (iii) a Római Nyilatkozat tartalmára vonatkozó javaslatok. Az uniós vívmányok kapcsán elsőként emelik ki a 60 évvel ezelőtti, a világháborúk által sújtott Európában, béke és újjáépítés iránti törekvést. Az európai integráció kezdeti, egységet szimbolizáló ambíciói mostanra az uniós vívmányok adta lehetőségekkel telít, demokratikus jogokat, jogállamiságot és közös értékeket valló entitássá alakult. Az Európai Unió mostanra közös intézményekkel bír, egységes piacán pedig biztosított az árú, a tőke, a szolgáltatások és az egyének szabad mozgása. A dokumentumban összefoglalják azokat a kihívásokat is, amelyek fenyegetőek az EU egészére és az elért vívmányok meglétére is. Véleményük szerint az EU eddig példátlan kihívásokkal néz szembe, mind globális, mind pedig uniós szinten. Regionális konfliktusokat, a terrorizmust, a növekvő migrációs nyomást és a szociális és gazdasági egyenlőtlenségeket felerősíti globális változások idejében az Uniónak képesnek kell lennie arra, hogy a kihívásokra reagálni tudjon és a polgárok számára biztonságot teremtsen. A munkaanyag javaslatot tesz arra is, mely bekezdéseket tartalmazza az állam- és kormányfők közös, Rómában elfogadni kívánt nyilatkozata. Az EU szociális di-

¹⁸ „Együtt győzhetünk, megosztva elbukunk”: Donald Tusk elnök 27 uniós állam-, illetve kormányfőhöz intézett levele az Európai Unió jövőjéről a máltai csúcstalálkozó előkészítéseként. <http://www.consilium.europa.eu/hu/press/press-releases/2017/01/31-tusk-letter-future-europe/> (2017. 03. 16.)

¹⁹Az uniós állam-, illetve kormányfők nem hivatalos ülése Máltán. <http://www.consilium.europa.eu/hu/meetings/european-council/2017/02/03-informal-meeting/> (2017. 03. 16.)

menziójának, valamint a gazdasági és monetáris unió erősítésével egy biztonságosabb és virágzó integrációt szeretnének biztosítani a következő tíz évben. Négy pontban foglalták össze azokat a vállalásokat, amelyet véleményük szerint az EU teljesíteni kíván az elkövetkezendő időszakban:

1. Biztonságos és biztos Európai Unió: Olyan Európa, amelynek lakosai biztonságban érzik magukat, szabadon mozoghatnak, amelynek külső határai védettek és ahol a migráció humánus és hatékony módon van kezelve. Olyan Európa, amelyik elkötelezett a terrorizmus és a szervezett bűnözés elleni harcban.

2. Virágzó és fenntartható Európai Unió: Olyan Európa, amely növekedést produkál, ahol a fejlődő egységes piac és a stabil, tovább erősödő uniós fizetőeszköz új utakat teremt a növekedéshez és innovációhoz. Olyan Európa, amely a befektetések, a strukturális reformok megvalósítása és a gazdasági és monetáris unió révén fenntartható növekedést produkál, ahol az energiaellátás biztos és megfizethető.

3. Szociális Európa: Olyan Európa, amelyik gazdasági és szociális fejlődést produkál, amelyik egyenlő jogokat és lehetőséget biztosít mindenki számára. Olyan Európa, amelyik harcol a diszkrimináció, a társadalmi kirekesztés és a szegénység ellen. Olyan Európa, ahol a fiatalok a megfelelő szintű oktatást és képzést kapják, amely lehetőséget biztosít a kontinensen való tanulásra és munkavállalásra és amelyik megőrzi a kulturális sokszínűségét.²⁰

4. Erősebb Európai Unió: Európa kész arra, hogy még nagyobb felelősséget vállaljon és tovább erősítse a közös biztonság- és védelempolitikáját. Az integráció olyan, jogon alapuló multilaterális rendszer,²¹ amelyik büszke az értékeire, védi a polgárait, kiáll a szabad- és tisztességes kereskedelem mellett és megvédi a jogállamiságot. Olyan Európára van szükség, amely új kapcsolatokat létesít – beleértve Afrikát is –, amely elősegíti a stabilitást és jólétet a szomszédságában és globális szinten is.

Mindezen célok elérése érdekében a dokumentumban foglaltak szerint uniós, nemzeti, regionális és helyi szinten is, a szubszidiaritás, valamint a szoros együttműködés hívószavak kell, hogy meghatározzák az integráció gyakorlatát. A deklarációba kívánják foglalni annak a lehetőségét, hogy egyes tagállamok bizonyos területeken szorosabb együttműködésére lépjenek egymással, amely előre vetíti a többsebességű Európa elméletének újabb aktualitását. Írásba foglalják az Unió bővítésének lehetőségét, ugyanakkor annak nem ad aktualitást.²² Egy oszthatatlan és oszthatatlan Európai Uniót szeretnének a következő 10 évben, amely az olyan területeken, ahol lehetséges, egységesen lép fel.²³

Európai Bizottság Fehér Könyve az Európai Unió jövőjéről

A március 25-i római csúcshoz közeledve uniós intézmények és tagállamok (egy-egy csoportosulása) is felvázolják az Európai Unió jövőjével kapcsolatos elképzeléseiket, ponto-

²⁰ Ez a pont különösen hangsúlyos, annak fényében, hogy az Európai Bizottság által kiadott, az Európai Unió jövőjéről szóló fehér könyv szerint a mai uniós polgárságú fiatal felnőttek várható életminősége rosszabb lesz, mint a szüleié volt. https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/feher_konv_europa_jovojerol_hu.pdf (2017. 03. 19.) 9.

²¹ Ld. FEJES Zsuzsanna: *A „jó állam” államelméleti megközelítésben*. In: Papp Tekla (szerk.): *A jó állam aspektusai, perspektívái*. Pólay Elemér Alapítvány, Szeged, 2012. 29-34.

²² Ezt a szándékot erősíti meg az Európai Bizottság Európa jövőjével kapcsolatos Fehér Könyve is.

²³ Working Document in Preparation of the Rome Declaration. (03 March 2017) http://www.politico.eu/wp-content/uploads/2017/03/Rome-declaration-03-03-1-draft.pdf?utm_source=POLITICO.EU&utm_campaign=3cfa5fe5b6-EMAIL_CAMPAIGN_2017_03_10&utm_medium=email&utm_term=0_10959edeb5-3cfa5fe5b6-189999269 (2017. 03. 11.)

sabban elvárásaikat. A tagállamok által egyre több kritikával illetett Európai Bizottság március 1-jén adta ki fehér könyvét, amelyben öt forgatókönyvet vázol fel 2025-ig, az integráció lehetséges jövőképeivel kapcsolatban. A dokumentum meglehetősen általánosan, öt politika-scenáriót fogalmazott meg:

1. *Megy minden tovább:* A forgatókönyv szerint a Bizottság „Új kezdet Európa számára” című 2014-es programban, illetve a 27 tagállam Pozsonyi Nyilatkozatában foglaltak alapján az integráció a mostani útját követné. Ennek alapján a prioritások felülvizsgálatára, a felmerülő problémák megoldására és esetleges új jogszabályok megoldására koncentrálna az EU feladatköre, amely értelmében továbbra is a munkahelyteremtésre, gazdasági növekedésre és a beruházásokra összpontosítana. A forgatókönyv szerint az egységes piac fenntartása továbbra is prioritás, valamint a terrorizmus elleni harc megerősítését vizionálja. A védelmi együttműködésben való elmélyülése mellett, az Unió pedig egységes külpolitikát folytatna, a külső határok védelme pedig továbbra is tagállami hatáskörben marad. Az értékelés szerint megmaradna az EU 27-ek egysége, ugyanakkor a meglévő és új viták továbbra is próbára tehetik az integrációt.

2. *Csakis az egységes piac:* A forgatókönyv szerint az Unió csak az egységes piac elmélyítésére fókuszálna, új aggályok felmerülése esetén kétoldalú együttműködések nyújtanak megoldást. A scenárió szerint az Európai Bizottság több ellenőrzést vetít előre a határátkelések tekintetében, arra való tekintettel, hogy biztonsági és migrációs vonatkozásban elégtelen együttműködések vannak. Az Unió nemzetközi fórumokon való fellépése fokozatosan háttérbe szorulna, mivel egyre kevesebb szakterületen alakul ki egységes álláspont. A forgatókönyv előre vetíti a fokozatos szétesést, valamint az elvárások és elért eredmények közötti szakadékot is.

3. *Aki többet akar, többet tesz:* A harmadik forgatókönyv fordítása tulajdonképpen a többsebességes Európa/ megerősített együttműködés gyakorlatára való felhatalmazás lenne. A védelem, belső biztonság, az adóügy vagy a szociálpolitika olyan területek lehetnek a jövőben, amelyek mentán egyes tagállamok célirányos koalícióba tömörülve, együttműködésbe fognak. A koalíciókhoz való csatlakozás ugyanakkor nyitott marad más tagállamok számára is, ahogyan az Európai Unió működéséről szóló szerződés IV. címe is pontosan rendelkezik. A Bizottság értékelése szerint a forgatókönyv beteljesülése esetén az elvárások és eredmények közötti különbségek csökkennének azokban az országokban, amelyek többet szeretnének elérni.

4. *Kevesebbet hatékonyabban:* A scenárió szerint az Európai Unió arra összpontosítana, hogy egyes területeken többet valósítson meg rövidebb időn belül, egyes területeken pedig kevesebbet. Konszenzus alapján döntenék el a tagállamok, mely területeket kezelnének prioritásként, ennek köszönhetően pedig gyorsabban és hatékonyabban tudnak cselekedni. Az elképzelés gyakorlati megvalósítása érthetőbbé tenné az uniós polgárok számára is, a szabályozási területeken tagállami vagy uniós hatáskör érvényesül-e.

5. *Sokkal többet együtt:* Az ötödik forgatókönyvben foglaltak alapján a tagállamok közötti együttműködés minden korábbinál kiterjedtebb lesz valamennyi területen. Európa egységesen lépne fel a nemzetközi fórumokon, és fokozná a közös fellépést a védelempolitika területén is. A föderalista elemekre épülő forgatókönyv megvalósulása esetén kibővülne és felgyorsulna az uniós szintű döntéshozatal, azonban fennáll annak az eshetősége, hogy a társadalom egyes részei elidegenedhetnek.

Mind az öt elképzelés abból indul ki, hogy a 27 tagállam együttesen, az Európai Unió keretei között halad tovább. A fehér könyvben vázoltak egyfajta illusztráció, gondolatéb-

resztő előrejelzések, amely nem említ sem jogi eljárásokat, sem pedig intézményi folyamatok. A bizottsági papír szerint a jövővel kapcsolatos elképzelések végkimenetele ugyanakkor minden bizonnyal más lesz, mint az öt szcenárióban vázoltak valamelyike, az 27 tagállam együtt fogja eldönteni, a forgatókönyvek elemeinek mely együttese lesz a legalkalmasabb a jövőformálásra.²⁴

Visegrádi országok kormányfőinek közös nyilatkozata

A Visegrádi Négyek miniszterelnökei 2017. március 2-án fogadtak el közös nyilatkozatot, amely a 2017. március 25-i, a Római Szerződés aláírásának 60. évfordulójára rendezett ünnepélyes EU-s csúcshoz való egyfajta hozzájárulásként szolgál. Az „Erős Európa- a Cselekvés és a Bizalom Uniója” címet viselő nyilatkozatban foglaltak szerint olyan cselekvőképesség Európára van szükség, amely képes kezelni Európa szomszédságában megjelenő instabilitást, a globális szinten megnyilvánuló új dinamizmust, illetve EU belső kihívásait. (A Visegrádi uniós külpolitikájának régóta meghatározó része a nyugat-balkáni bővítés iránti igénye, határok menti együttműködések erősítése, valamint a helyi demokráciák építésé.²⁵) A V4 kormányfői szerint az Európai Unió alkalmas ezen kihívások kezelésére. A nyilatkozatban megjelenik a visegrádiak az Unió bővítése melletti álláspontja is, amely szerint az EU-nak nyitottnak kell maradnia az uniós értékeket osztó Nyugat-Balkán országai valamint a keleti szomszédság irányába is. Annak ellenére, hogy a V4 országokat – a közelmúltban egyre gyakrabban – illetik azzal a kritikával, hogy ez a fajta együttműködés a nyugat-európai tagállamok integrációs elképzeléseinek kerékkötői, a március 2-i nyilatkozatban ennek cáfolata olvasható ki. A kormányfők kiállnak amellett, hogy az EU egy étellel teli szervezet, mely képes a fejlődésre, egyúttal képes igazodni az új trendekhez is. Az Unió egysége számukra kulcsfontosságú, illetve az is, hogy az integráció – függetlenül annak sebességétől – egy irányba haladjon, egy közös cél, vízió érdekében, annak érdekében, hogy az EU erős és sikeres legyen, elkerülve bármilyen dezintegrációt. A visegrádiak konkrét területeken is megfogalmazzák az általuk, az integráció fejlődését szolgáló területekkel kapcsolatos vízióójukat. Az egységes piaccal kapcsolatban fontosnak vélik a négy alapszabadság megőrzését, illetve annak további fejlesztését. Véleményük szerint azokra az egységes piac azon területeire kell koncentrálni, amelyek az uniós polgárok számára a leginkább kézzelfoghatóak. Kihangsúlyozták, hogy az európai projekt egységét erősítik az egységes piac oszthatatlansága, a tagállamokkal szembeni igazságos bánásmód, a fizetőeszközön alapuló diszkrimináció tilalma, valamint a pénzügyi autonómia iránti tisztelet is. A biztonság kérdésével illetően fontosnak vélik az Unió külső határainak védelmét, ezáltal a lakosság veszélyektől való megvédését, és az uniós vívmányok közül a leginkább értékelt eredménynek tekintik az EU-n belüli szabad mozgás jogát. Az Európai Unió kötelessége, hogy magához ragadja az európai érdekeket érintő globális kérdésekben a kezdeményező szerepet, ezek közül kiemelten fontos az Európai Szomszédságpolitika valamint az EU Globális Stratégia által azonosított biztonság és védelem. A biztonság és az ellenállóképesség erősítése érdekében az EU és a NATO egymást kiegészítő szerepvállalásáról nyilatkoznak, valamint arról, hogy törekedni kell a transzatlanti kapcsolatok megerősítésére és az Egyesült Királysággal való szoros együttműködésre. A visegrádi kormányfők az EU jövőjéről szóló közös nyilatkozata kitér a

²⁴ *Fehér Könyv Európa jövőjéről, A 27 tagú EU útja 2025-ig: gondolatok és forgatókönyvek.* https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/feher_konyv_europa_jovojerol_hu.pdf (2017. 03. 11.)

²⁵ FEJES Zsuzsanna: *Határok nélkül? A határon átnyúló együttműködések jogi és közigazgatási környezete Európában és Magyarországon.* Akadémiai Kiadó, Budapest, 2013. 130.

tagállamok, uniós intézmények és polgárok kapcsolatára is, amely szerint ennek a kapcsolatnak a szubszidiaritás és az arányosság elveire kell épülniük. Kiemelik, hogy a nemzeti parlamentek jelentősebb és meghatározóbb szerepet kellene tulajdonítani, ezzel növelve az uniós döntéshozatal legitimitását. Fontosnak tartják az uniós polgárok bizalmának visszaszerzését, amelynek érdekében a tagállamoknak és uniós intézményeiknek alapjaiban kell megváltoztatniuk a kommunikációs stratégiájukat. Végezetül úgy vélik, hogy a Római Nyilatkozatnak a még sikeresebb Unió motorjává kell válnia, és olyan alapelvekre épül, mint kölcsönös tisztelet, megosztott felelősség vagy az egység a sokféleségben.²⁶

Összegzés

Több sebesség, eltérő irányok?

Angela Merkel a valetti találkozót követő sajtótájékoztatója újabb 'lendületet' adott az EU jövőjéről szóló elméleteknek. A német kancellár először beszélt nyíltan arról, egyes tagállamok a mélyebb integráció irányába indulhatnak el, anélkül, hogy ebben egységesen, mind a 27 tagállam részt venne.²⁷ A többsebességű Európa beindítását Németország mellett további nyugat-európai ország is szorgalmazná. Ennek egyik megnyilvánulása volt Francois Hollande francia államfő által összehívott versaillesi minicúc is. Merkel és Hollande mellett Paolo Gentiloni olasz és Mariano Rajoy spanyol miniszterelnök vettek részt, amely alkalmával erősítették, hogy Európának a szorosabb integráció irányába kell lépéseket tennie, tekintettel a mostani kihívások összetettségére. A differenciált integráció elmélete a 2004 és 2007-es uniós bővítés óta egyre többet foglalkoztatja a tagállamokat, amely a Római Konferenciára való felkészülés során újból foglalkoztatni kezdte az országokat. Elméleti szinten már a Római Szerződésben is megjelent: a 233. cikk szabályozta Belgium, Luxemburg és Hollandia közötti regionális uniók felállításának lehetőségét, amennyiben a regionális unió célkitűzései a szerződés alkalmazásával nem valósulnának meg.²⁸

Az egyelőre még 28 tagot számláló Unió olyan nagyra duzzadt, hogy egyik lehetséges fejlődési irányának akár a differenciált integráció adta lehetőségek valamelyikét is választhatná. Az eltérő intenzitású, európai integráción belül megvalósuló megerősített együttműködés lehetőségét a Lisszaboni Szerződés tette lehetővé. A Szerződés alapján az együttműködés olyan területen jöhet létre, amelyik nem tartozik kizárólag uniós hatáskörbe, célja pedig az EU célkitűzéseinek elősegítése, egyúttal az integráció megerősítése. A Tanács a megerősített együttműködésre való felhatalmazást abban az esetben adhat, amennyiben megbizonyosodott arról, hogy annak célkitűzése Unión belül megvalósulása ésszerű időn belül nem lehetséges és legalább kilenc tagállam részvételével valósul meg.²⁹ A megerősített együttműködés intézménye megfeleltethető a „többsebességű Európa” elméletének is: egyes célkitűzéseket tagországok bizonyos csoportja teljesít, azok, amelyek képesek az előrehaladásra és törekszenek is rá.

²⁶ A V4 országok kormányfőinek közös nyilatkozata „Erős Európa – a Cselekvés és a Bizalom Uniója” Hozzájárulás a 2017-es Római Deklarációhoz. <http://akadalymentes.kormany.hu/download/7/fb/f0000/V4%20Nyilatkozat%20hun.pdf> (2017. 03. 16.)

²⁷ Pressekonferenz von Bundeskanzlerin Merkel zum informellen Treffen der Staats- und Regierungschefs der Europäischen Union. <https://www.bundeskanzlerin.de/Content/DE/Mitschrift/Pressekonferenzen/2017/02/2017-02-03-pk-merkel-eu.html> (2017. 03. 16.)

²⁸ Római Szerződések 233. cikk.

²⁹ EUMSZ. IV. cím.

Az együttműködés iránya

Nem a lemaradás ténye, hanem a felzárkózás igénye formálhatja majd az Európai Unió jövőjét. Ha ennek pedig az eltérő intenzitású együttműködések a kulcsa, az nem lehet egy, erős és stabil Európát vizionáló, európai állam érdekével ellentétes sem. Az Európai Unió emberi akarat alkotta entitás, ennek okán tökéletes, mindenki számára egyformán megfelelni képes sosem lesz. Az Európai Unió jövőjével kapcsolatos elgondolások jelenleg főként politikai jelleget öltenek, ugyanígy a tagállami viták, érvelések és tárgyalások. A közös bennük ugyanakkor az, hogy a jobbító, újító és előremutató szándék vezérli, a nemzeti érdekek közötti eltérő irányok lehetnek csak megosztók. Véleményem szerint a többsebesség és/vagy megerősített együttműködések az európai integráció fejlődését szolgálja, példaként említhető az eurózóna vagy a schengeni rendszer. Ebben egyetértés mutatkozik a tagállamok és az uniós intézmények kinyilatkoztatásait illetően is. Az Európai Unió megreformálásához tehát nem az együttműködés milyenségét szükséges tisztázni, hanem az együttműködések irányát, ugyanis az újabb ütközési pontot minden bizonnyal ez adja majd. Az Európai Bizottság fehér könyve annak ellenére, hogy meglehetősen általánosan fogalmaz, sokat sejtetően felvázolja ugyanakkor a lehetséges irányokat, amelyek lehetnek az uniós szinten erősítő föderalista, a tagállamok hatáskörében többet megtartó kormányközi vezérlés, illetve a tagállamok közötti, eltérő intenzitású és részvételű többsebességű, vagy éppenséggel a teljes megosztottságot lehetővé kétssebességű is. A tagállami nyilatkozatokból pedig egyre kitűnnek, milyen álláspontot képvisel egyik és másik. A célok közösek tehát, az elért uniós sikerek és vívmányok megtartása mellett, megreformálásra szorul az EU. Szembeötlő azonosságot mutatnak a tanulmányban ismertetett dokumentumok és nyilatkozatok a hatáskörök tisztázása iránti vágy is. Az elérni kívánt célokhoz vezető utak maradnak kérdésesek, amely minden bizonnyal hosszú egyeztetéseket hívnak még életre. Az Egyesült Királyság kilépési szándéka az integrációt alapjaiban megrendítő jelenség, ugyanakkor egy esély arra, hogy a válságok sorozatával sújtott Európai Uniót egy új, megreformált irányba állítsa. Egy olyan irányba, amely 27 eltérő tagállam számára egyformán követhető lesz. Az Európai Unió jövőjéről szóló vita a 2017. márciusi római csúcstól kezdődik meg csak igazán.

MARIANN VERONIKA NAGY

The Future of the European Union – from Bratislava to Rome

(Summary)

On June 23, 2016 the United Kingdom voted to leave the European Union. The EU referendum in the UK has been seriously affected the European integration and intensified the political disagreements between the Member States; federalism versus strong nation states. The principle of European unity is supported by both parties however its content and future are considered differently. The Bratislava Summit of the 27 Heads of State and Government was convened to kick start a process of identifying what direction the European Union will take.

The study focuses on the overview of stages and their results of the reform process – including Brexit which ‘launched’ the whole process, the tentative timelines of the

Bratislava Summit designed to guide the Union, the outcomes of the October and December European Council, the informal meeting of the EU heads of state or government in Malta and the March 2017 celebration of the 60th anniversary of the Rome Treaties – and tries to reflect whether the completion of the debate on the future of the EU would be realistic in March 2017. The paper also notes how the Western European countries are preparing for the finalization of the process and how the V4 would like to continue the debate based on the principles approved by the Rome Summit.

The 60th anniversary of the Rome Treaties provides the opportunity not only to overview the achievements of the European integration but to define the possible way of EU in the future. March 2017 puts big pressure on the EU27; they must counter sixty years but especially the last ten and to face with the situation that the withdrawal of the UK from the EU will officially start.